

Мета курсу досягається шляхом реалізації таких завдань, поставлених в ДС базової освіти, меті природничої освітньої галузі [3]:

– розвиток вміння читати з розумінням тексти, що передбачає здатність до емоційного, інтелектуального їх сприйняття, якого неможливо досягти без включення нового знання в цілісність – наукову картину світу і її особистісно значиму складову – життєствердний образ світу;

– розвиток критичного і системного мислення, основною умовою якого є опори на загальні закономірності природи – збереження, спрямованості процесів до рівноважного стану, періодичності процесів у природі;

– усвідомлення цілісності природи, що досягається завдяки процесові формування НКС, образу світу, в процесі систематичного спілкування з середовищем життя на уроках у довкіллі;

– розвиток наукового мислення в неперервному процесі формування НКС, образу світу шляхом обґрунтування елементів знань, особливо отриманих на уроках у довкіллі, на основі загальних закономірностей природи;

– здатність виявляти і формувати проблеми дослідження, визначати мету дослідження і висувати гіпотезу як прояв наукового мислення; пропонувати етапи дослідження, складати план дослідження; мають бути умови, що спонукають до такої діяльності; їх можна створити в кабінеті довкілля або на уроках (під час днів у довкіллі);

– здатність спостерігати, експериментувати, моделювати, в тому числі з використанням ІКТ; аналізувати результати дослідницької діяльності, робити висновки.

Список використаних джерел:

1. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : Указ Президента України №722/2019 від 30 вересня 2019 р. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>. (дата звернення: 17.05.2021).

2. Навчально-методичне забезпечення відділу інтеграції змісту загальної середньої освіти (сайт Довкілля). URL: <http://www.dovkillya.org.ua/naukova-dialnist/navchalno-metodichne-zabezpechennya.html> (дата звернення: 7.05.2021).

3. Державний стандарт базової середньої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#n16> (дата звернення: 7.05.2021).

ВКЛЮЧЕННЯ ШКОЛЯРІВ У ПРОДУКТИВНУ ПРАЦЮ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ, СПРЯМОВАНА НА ФОРМУВАННЯ У НИХ ГОТОВНОСТІ ДО ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

(із досвіду роботи шкільного лісництва Зінцівської СШ у 80-і роки ХХ століття)

Йосипенко О.М., Пивовар Н.М., Пилипенко К.О.
(Полтава, Україна)

Донедавна у практиці загальноосвітньої школи орієнтація учнівської молоді відбувалася на відтворення певної суми знань, засвоєння умінь і навичок, без осмислення їх доцільності і важливості, що призводило до формування безініціативного виконавця інструкцій та вимог. Практично, школа породжувала покоління таких працівників, які виконували свою роботу лише за командами зверху [2].

Найважливішою умовою ефективного трудового виховання молоді є те, щоб трудова діяльність була соціально, економічно та педагогічно доцільною.

Визначний український педагог Сухомлинський В.О. особливого значення надавав розвитку індивідуальності дитини в праці, наголошуючи при цьому на високій моральній сутності праці, її суспільно-корисній спрямованості. Педагог вважав за необхідне широко залучати учнів до різноманітних видів продуктивної праці. Трудове виховання, на думку вченого, розпочинається за шкільною партою, оскільки навчання є найважчою справою для школяра. Серед шляхів і засобів формування всебічно розвиненої особистості у школі педагог вирізняв: навчання, рідну природу, працю, слово, традиції, експериментування, багате духовне життя вихованців.

Питання підготовки молоді до трудової діяльності висвітлювалися в роботах [1-5] авторів: М. Орлача, В. Терес, Г. Левченко, М. Тименко, О. Процишин, О. Шпак. Цій проблемі присвячено також роботи педагогічних колективів вищих і загальноосвітніх закладів. Розвиваючи і збагачуючи проблему економічної освіти і виховання учнівської молоді та школярів в умовах розвитку ринкових економічних відносин, вчені С. Вовканич, А. Вихрущ, В. Мадзігон, І. Прокопенко, В. Сидоренко, Г. Левченко, М. Ярмаченко та інші розробили нові підходи до організації економічної освіти через систему трудової підготовки. Проте проблема вимагає подальшого дослідження, вивчення і вдосконалення.

Трудове виховання у сучасній школі – це педагогічна діяльність, спрямована на формування в учнів готовності до праці в умовах ринку, яка передбачає: розвиток мотивів праці (самореалізації, самоствердження, матеріальних, соціальних, пізнавальних та інших); мотивів результативного та процесуального плану діяльності; допомогу у визначенні суб'єктивної цілі праці, що відповідає мотивам і стимулам його діяльності, особистим можливостям; формування вміння враховувати умови праці, необхідні для успішного досягнення визначеної цілі: зовнішні (особливості навколишнього середовища) і внутрішні (наявність знань, умінь, навичок, трудового досвіду, здібностей тощо); педагогічну підтримку у найповнішому прояві власного «Я» (самоактуалізації, самореалізації); спеціальне навчання самоконтролю, самооцінки та самокорекції процесу власної трудової діяльності.

Включення школярів у продуктивну працю позитивно впливає на вміння учнів працювати, намагання примножити багатства рідного краю, на прояв високих почуттів громадянина-патріота. Праця школярів також слугує засобом професійної орієнтації учнів. Автори мають позитивний досвід організації трудового виховання на включенні школярів до роботи у шкільному лісництві.

Думка організувати шкільне лісництво, запропонована, керівництвом лісгоспагу, відразу припала до душі юним зінцівським природолюбам. Своїми руками виплекати ліс – хіба не радісно, не почесно, зрештою? На організаційному засіданні обрали раду лісництва. За роботу взялися дружно. З ранньої весни і до пізньої осені учні у вільний від занять час – у лісі. Посадити і виходити кожне дерево – їхнє безпосереднє завдання. А ще – охорона флори і фауни, боротьба з браконьєрами, підгодівля звірів і птахів. Одним словом, юні з почуттям господаря виконували всі роботи, пов'язані зі збагаченням та збереженням природи.

На рахунку юних лісівників було багато хороших справ. За ними закріпили чотири квартали лісу (41, 42, 52 та 53) Чалівського лісництва Полтавського лісгосподарського заготівельного підприємства загальною площею 86 га. Під

контролем юних знаходилися насадження уздовж траси Київ-Харків. Привести у порядок дерево – означає і обрізати його, і обкопати, і стовбур приакуратити. І тут виручають пильність, працелюбство.

Ось кілька конкретних прикладів у цифрах: посадили молодих дерев (сосна, дуб, клен, ясен, липа, ялинка) на площі шість га, заготовили 18 тонн вітамінної муки з хвойних лапок (цінний корм для тваринництва, а це вже вклад у виконання Продовольчої програми), зібрали сорго на гектарній площі й очистили його від листя (на 1500 віників), виготовили 880 шпаківень, тримали у постійному порядку трасу довжиною у три кілометри – і це далеко не повний перелік суспільно корисних справ.

Учні охороняли ліс від пожеж і лісопорушень. На лісових маршрутах юні громадські інспектори зустрічають чимало труднощів: тут, під самою Полтавою, завжди буває багато відпочиваючих, а серед них зустрічаються різні: і байдужі (розпалять багаття й пішли), і просто браконьєри... Перед святом Нового року зінцівські школярі успішно проводили операцію-рейд «Не рубай ялинку!».

Юні лісівники вели й велику дослідницьку роботу. Був у шкільному лісництві півгектарний лісовий розсадник, на якому вирощувалися в основному сіянці сосни. Головне, над чим працювали юні дослідники, – це вивчення впливу мінерального підживлення на ріст і розвиток сіянців на піщаному ґрунті. Роботи чималенько: і прополка, й внесення добрив у міжряддя у розчиненому вигляді, покриття дерев'яними щитами міжрядь. Одержаний був блискучий результат. Вихід посадкового матеріалу – 96%.

Активно й кваліфіковано проходила заготівля лісового насіння. Ось зі звіту за 1982 рік: учні зібрали 52 кілограми насіння гостролистого клену й 30 – дрібнолистої липи. Заготовляли лікарські рослини: на заготівельні пункти здано 54 кг соснових бруньок, 80 – чистотілу, 4 – подорожника.

Лісом зайняті були учні не тільки у позашкільний час. Семикласники й восьмикласники під керівництвом учителя технічної праці виготовляли держак до лопат і сап та топорича з деревини, яку постачає школі для навчально-виробничого процесу цех лісництва.

Виконуючи значну дослідницьку й суспільно корисну роботу, пов'язану з державним лісом, вихованці школи включалися у різні проекти природоохоронного спрямування, як регіональні, так й загальноукраїнські.

Традиційними були у школі Свята зустрічі птахів, День квітів, Тиждень біології, Свято золотої осені. Полюбляли учні й екскурсії у природу, до Полтавського краєзнавчого музею, у заказники, парки, лісотехнічний технікум в Лубнах.

У спеціальному куточку охорони природи були оформлені стенди «Природа – наш друг», «Вони потребують охорони». У школі росло кілька десятків видів кімнатних квітів, був акваріум, тераріум з земноводними, клітка з папугами. Зібрана і література з питань охорони природи. На видному місці у школі – виставки плакатів «Вони занесені до Червоної книги», «Природа в образотворчому мистецтві», «Природа і фантазія».

Стіннівка «Юні лісоводи» виходила раз на місяць. Її матеріали не залишалися не поміченими всіма учнями, бо вони були актуальними й цікавими.

Увійшло у традицію за місяць до Нового року проводити піонерську операцію «Не рубай ялинку». Нею передбачалося проведення бесід у всіх класах

про значення лісу, випуск спеціальної стіннівки, виставку композиції з гілок хвойних дерев, патрулювання разом з працівниками Чалівського лісництва у лісі.

У весняні дні теж було багато справ у природолюбів. Вони виготовляли штучні гніздівля для птахів, господарювали у лісорозсаднику.

Влітку школярі добре трудилися у таборі праці та відпочинку, створеному при Чалівському лісництві: вони збирали лікарські рослини, очищали площі, де проводилася рубка лісу, патрулювали у зонах відпочинку.

На першому обласному зльоті Юних лісівників брали участь і представники Зінцівського шкільного лісництва. У змаганнях з лісорозведення Ірина Лихошвай зуміла вибороти перше місце. Успішно виступала вона і на республіканському зльоті.

Чимало колишніх юних лісівників назавжди пов'язали свою долю з лісом. Закінчили Львівський лісотехнічний інститут Неля Бублик, Костянтин Оверченко, Світлана Струмеляк. Вони були стипендіатами Чалівського лісництва. Людмила Климко після закінчення школи працювала у Чалівському лісництві робітницею, Олексій Лузін – шофером у лісгоспзасі. А їх перші саджанці уже міцно вкорінилися на рідній землі й вирости у ліс...

Робота у шкільному лісництві привчала учнів до суспільно корисної праці.

Активне й доброзичливе спілкування дітей з природою, їх посильна участь у примноженні її багатств сприяла успішному формуванню у них почуття любові до краси й величі народного багатства – лісу і природи в цілому.

Тільки особиста праця має животворний вплив на того, хто працює. Матеріальні результати праці можна успадкувати, купити, відібрати, але внутрішні, духовні, не можна ні успадкувати, ні купити, ні відібрати: вони залишаються у того, хто працює.

При визначенні навчально-виробничих цілей трудової діяльності, шкільне виробництво повинно враховувати сучасні вимоги ринкової економіки, скеровувати молодь до тих напрямків діяльності де найбільше мають розвиток галузі у відповідних регіонах, у сучасному ринковому виробництві.

Необхідно відзначити, що вузловою проблемою сучасної школи, є її перебудова до нової сучасної трудової підготовки учнівської молоді, пошук нових нестандартних підходів у навчальному процесі, новаторський рівень вирішення завдань, які б розкривали перспективні шляхи цієї важливої діяльності і, безумовно, з врахуванням набутого позитивного досвіду.

Відрадно, що Шкільне лісництво працює вже майже півстоліття, змінюються покоління учнів та вчителів, але традиції і розуміння того, що праця є джерелом людської гідності та моральності залишаються.

Список використаних джерел:

1. Горлача М.І. Економічна освіта і виховання учнів. К.: Радянська школа, 1989.
2. Новак О.І., Вачевський М.В., Тименко М.П. Економічне виховання як основа формування готовності учнівської молоді до самостійної трудової діяльності. К.: Інститут педагогіки АПН України, 1997.
3. Тименко М.П., Вачевський М.В., Мадзігон В.М. Формування готовності учнівської молоді до самостійної трудової діяльності. К.: НДІ педагогіки АПН, 1982.
4. Процишин О.Б. Підготовка молоді до ринкової економіки.
5. Шпак О.Т. Економічна підготовка педагогічних кадрів в системі безперервної освіти. К: Четверта хвиля, 2000. 352 с.